

↓ Recension

INGMAR PERSSON:

Out of the World: On the Point of Doing Philosophy.

Library of Theoria N° 28. Stockholm: Thales, 2021.

INGMAR PERSSON, professor emeritus på Göteborgs universitet och distinguished research fellow på Oxfords universitet, har relativt nyligen kommit ut med en ny bok, *Out of the World: On the Point of Doing Philosophy*. Hela boken rör sig vid ett av filosofins grundfundament – varför ägna sig åt filosofi? – men i Perssons tappning blir den högst personlig. Han väljer att sammanfatta vad han ser som kärnan i sin egen filosofiska utveckling. Boken är alltså delvis självbiografisk då läsaren får inblick i vad Persson anser som centrala verk i sin egen filosofiska mognad, men den blir också delvis en fördjupning i ett urval viktiga filosofiska »aspekter».

Bokens disposition är upplagd i 5 delar:

- The fundamental problem of philosophy: its point
- Coming out of the world
- Being out of the world
- Going out of the world
- The point of doing philosophy – for me

The fundamental problem of philosophy: its point är ett typiskt filosofiskt inledningskapitel där bokens riktning och omfång preciseras. Persson fokuserar på att det är filosofins inre kärna han vill åt. Varför filosofi? Fokus är att dra upp den moralpsykologiska linjen genom att introducera hur hans filosofi härstammat från honom som person, och i viss mån hur filosofin och personen samverkar till en helhet, något som ofta glöms bort:

But the well-roundedness of a philosophy not only makes it apt to reflect its author's personality and be life-guiding, it also increases the probability that it will be life-guiding in a manner that suits its author's personality. (s. 25)

Filosofin och den personliga karaktären är i samklang. Persson anger tre karaktärsdrag hos sig själv som kan ses som grunden för sitt filosofiska fokus, 1) pessimism och skepticism, 2) att vara introvert och 3) tro på kontinuitet och konstans.

Coming out of the world är ett kapitel om hur Persson ser på ontologi. Det analyserar vårt medvetande och vår identitet, vad vi kan säga om det och vad vi inte kan säga om det.

Being out of the world berör epistemologin. Det handlar om våra sinnesförmågor, vårt minne, tid och induktion, vad vi kan säga om oss själva och om andra.

Going out of the world flyttar fokus till moralens (och det praktiskas) område och Persson lyfter de delar som han ansett särskilt intressanta. Bland historiska inspiratörer nämner han Spinoza, Schopenhauer och Hume. Kapitlet diskuterar moraliska asymmetrier, kraven på en inklusiv moral och livsfilosofi. Avslutningsvis närmar sig Persson dödsrädslan.

The point of doing philosophy – for me är en sammanfattning och ett tydliggörande av hans egen filosofiska kärna. Kapitlet ger också känslan av ett avslut av en filosofisk karriär.

Boken har sparsamt med referenser och inga fotnoter, men det är i sig inget problem eftersom bokens filosofiska ansats är en moralpsykologisk analys av författaren själv. Han driver tesen att för att förstå en filosofers teori så måste läsaren också förstå filosofen själv. Teorierna som filosofen föreslår och analyserar samt den litteratur denne läser påverkas fundamentalt av det subjektiva intresse som filosofen har.

If, however, philosophers who work out more well-rounded philosophies were to supply accounts of the psychological background of their doctrines, we might be left with more data with which to hazard general hypotheses about the origin of various philosophical standpoints, and we'll also have the pleasure of being in a position to listen to a chorus of individual philosophical voices coming from the depth of the being of their owners. (s. 45)

Därför blir då också de två sidorna *Background notes* extra viktiga eftersom Persson där redogör för hur de olika kapitlen länkar till hans tidigare produktion och hur tankarna har utvecklats. En viktig källa för den som fördjupar sig i Perssons filosofi.

Det är också så att han driver tesen att moralpsykologi har ägnats alldeles för lite uppmärksamhet inom filosofin, en tes jag mycket väl håller med honom om. En liknande tanke har också Jonathan Glover i sin bok *Humanity: A Moral History of the Twentieth Century* (2001) där han menar att en pragmatisk hållning (som också genomsyrar Perssons bok) inte behöver nöja sig med att alltid börja från det rent moralfilosofiska utan kan också börja i det moralpsykologiska. Glover tänker sig att empiriska studier av aktörer kan ge insikter om moraliskt goda och dåliga handlingar eller karaktärsdrag.

Det här kan förstås få konsekvenser för framtidens filosofiundervisning. Vad jag hittills sett är att fokus i moralfilosofisk undervisning ägnas åt exempelvis värdeteori, etiska teorier och begrepp. I den mån filosofen själv syns så är det i kurslitteratur i filosofihistoria och även där finns en risk för anekdotisk information utan systematik. Tanken att kunna läsa texten separat och att den liksom kan stå för sig själv får därmed i denna bok en viktig problematisering. Att förstå kontexten runt den filosofiska teorin blir här central. De filosofiska genrer där vi kan komma närmare filosofen själv är biografier och självbiografier. (Se gärna Introduction i Carlo Natali 2013 för en inblick i hur biografin nedvärderas inom filosofin.) Perssons bok är både en bok om hans filosofi och en självbiografi på samma gång. Persson har här rätt i att det finns en fara att frikoppla en filosofers texter från personens liv, karaktär och intressen. En större förståelse av dessa aspekter kan ge förklaringar till de filosofiska vägval och analyser som en filosof gör.

Vad som däremot är mindre smickrande är att texten också är ett tidsdokument av en äldre skola av filosofi, tydligt mansdominerad och med fokus på filosofi som en enskild individs tänkande. I referenslistan lyser kvinnliga filosofer med sin frånvaro, vilket framförallt är för att Persson som han argumenterar endast använder sig av litteratur som betytt något för honom själv. I detta visar han tydligt att han är fast i det fokus på en kanon av manliga filosofer, som ofta är fallet inte minst i filosofihistoria. Det är ett problem för Persson själv, men någon kommentator eller granskare hade kanske kunnat påpeka den-

na allvarliga brist någonstans på vägen till färdig bok. I värsta fall bidrar Persson till det som på många ställen påtalats, filosofins fokus på mannen och avsaknad av genusperspektiv, i det här fallet genom att utgå från sitt eget traditionellt filosofiskt-manliga tänkande och också aktivt inte uppmuntra till att söka andra genusperspektiv då litteraturen visar på en sådan skevhet. (Se gärna Lena Gemzöe 2002: 120–125, för diskussionen om att explicit och implicit utestänga kvinnor från filosofin.)

Att isolera det enskilda tänkandet är förvisso lovvärt, men det finns också en risk för att filosofins kollektiva utforskande går förlorat. Stundtals ger Persson uttryck för att vara en filosof som går sin egen väg och har förstått det som andra inte förstått. Här finns paralleller till andra män i den filosofihistoria han bemöter. Filosofin som det kollektiva seminariet där tänkare möter tänkare och idéer bollas fram och tillbaka tonas ner och nästintill försvinner, även om Persson automatiskt för en diskussion med äldre manliga författare.

Jag anar hos Persson en stor filosofisk självsäkerhet, men även en sorgsenhet över att filosofin som sådan inte riktigt tagit den väg Persson önskat, kanske bäst sammanfattat i följande passage:

All my adult life, from seventeen to seventy, I've felt I had to have a philosophy to live by in order to remain reasonably sane; it's a feeling that has never left me, though I've constantly wondered whether such a philosophy makes any sense and suspected I would spend my whole life looking for one without being fully satisfied by anything I would find. Looking back on the course of my life, I'm leaning towards the conclusion I've played the hand I've been dealt by factors beyond my control roughly as I should, and I can't clearly envisage playing it much differently. (s. 203)

Dock lyckas Persson med sitt mål – att beskriva sina intressen, sin drivkraft och inspiration. För den som vill fördjupa sig i den Perssonska filosofin blir detta ett bidrag i den moralpsykologiska genren och i framtiden en naturlig ingångspunkt till den som på djupet vill studera hans filosofi och livsverk. →

Henrik Lerner

Referenser

- GEMZÖE, LENA (2002) *Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag.
- GLOVER, JONATHAN (2001) *Humanity: A Moral History of the Twentieth Century* (Pimlico edition). London: Pimlico.
- NATALI, CARLO (2013) *Aristotle: His Life and School*. Princeton och Oxford: Princeton University Press.